

Milli Kültür Araştırmaları Dergisi (MİKAD) / Cilt 6 - Sayı 2

Sorumlu Yazar: Sevcan Erol / Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji, Yüksek Lisans, sevcantunal@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0002-2035-8021

Atıf: EROL, S. (2022), Çokkültürlülük ve Birlikte Yaşamaya Dair Ayetlerin Yorumlanması: Kur'an-ı Kerim Örneği, Cilt 6, Sayı 2, s. 84-99.

Gönderim Tarihi: 2 Aralık 2022 / Kabul Tarihi: 25 Aralık 2022

Araştırma Makalesi

ISSN: 2587-1331

DOI: 10.55774/mikad.1213851

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/mikad>

ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK VE BİRLİKTE YAŞAMAYA DAİR AYETLERİN YORUMLANMASI: KUR'AN-I KERİM ÖRNEĞİ

Öz

Yeryüzüne gönderilen en son ve en kutsal kitap olması bakımından Kur'an İslam dinini benimsemiş olan bütün Müslüman alemin yol göstericisi olma niteliğindedir. Kur'an pek çok konuda bütün insanlara ve inananlara yol gösterici olduğu gibi, bireylere hem kendilerine hem de çevresindekilere nasıl davranılacağını da gösteren bir kutsal metin olma özelliğine sahiptir. Bu çalışmada son yılların popüler kavramlarından biri olan çokkültürlülük ve dolayısıyla birlikte yaşamaya dair de insanlığa öğütleri açısından Kur'an incelenmeye tabii tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çokkültürlülük, Birlikte Yaşama, Ayet, Kur'an

INTERPRETATION OF VERSES ON MULTICULTURALITY AND LIVING TOGETHER: THE EXAMPLE OF THE QURAN

Abstract

In terms of being the last and most sacred book sent to the earth, the Qur'an is the guide of the whole Muslim world who adopted Islam. The Qur'an is a sacred text that guides all people and believers in many subjects, as well as how to treat individuals and those around them. In this study, the Qur'an has been examined in terms of multiculturalism, which is one of the popular concepts of recent years, and hence advice to humanity about living together.

Key Words: Multiculturalism, Coexistence, Verse, Quran

GİRİŞ

İnsan doğduğu andan itibaren toplumsal bir dünya içerisinde varlığını sürdürür. Bu toplumsallaşma beraberinde birlikte yaşamayı, hoşgörülü olmayı ve sosyalleşmeyi de beraberinde getirir. Her birimiz farklı görüşlere, bakış açılarına sahip olmamıza rağmen bu toplumsal hayatta varlığımızı sürdürmeye devam ederiz.

“İnsanlığın ilk dönemlerinden itibaren çoğalan, çoğaldıkça da birbirleriyle sosyal ilişkileri bazen sertleşen, bazen de büyük savaş ve muharebelere kadar varan bir süreç, medeniyetler tarihinin en önemli dönüm noktalarını oluşturmaktadır. Hâlbuki çeşitli milletler ve çeşitli fiziki farklılıkların esas sebebinin kavrayabilmek bu birlikteliğin problemsiz devamını sağlayabilecek etkin unsurlardan biri olarak değerlendirilebilecektir” (Göz,2017:235).

Bireyler doğduğu andan itibaren kendini ifade etme ve sosyalleşme eğilimi içerisinde. Bu amaç doğrultusunda birey kendini gerçekleştirebileceği, fikirlerini özgürce ifade edebileceği bir ortama ihtiyaç duyar. Bu ortam hoşgörü ve sabır açısından ne kadar yüksek standartlara sahip bir ortansa bireyin de kendini ifade etmesi o kadar sağlıklı olacaktır. “Bireyin kendi menfaatini düşünürken toplumsal olanı da göz ardı etmemesi gerekir. Hatta toplumsal olana öncelik hakkı tanımak bireyin yaşamının ve geleceğinin teminatı açısından bazen daha uygun görülmektedir. Çünkü bireye kıyasla toplum istikbale yönelik bir boyut taşımaktadır” (Kuçuradi, 1998, s. 65) İnsanlar ancak anlayış ve hoşgörü çatısı altında kendilerini gerçekleştirebilir ve birlikte yaşama çabası da ancak bu şekilde bir anlam kazanabilir. Elbette bütün bunların gerçekleşebilmesi için bireyin kendini özgür hissetmesinin önemi kadar çevresindeki ayrımcılığında minimum düzeyde olması gerekir. İşte bu yüzden anlayış ve hoşgörü birlikte yaşamının en önemli prensibidir.

“Her toplumda insanlar arası kazanılmış farklılıklar vardır. Zekâ, yaş, cinsiyet vb. biyolojik değişkenler ve insan organizmasından kaynaklanan diğer özellikler gibi. Toplum üyeleri bu kişisel farklılıklara göre kabul edilmiş sosyal ayrımlarla farklılaşmışlardır” (Korkmaz, 2006:75). Fakat bu farklılaşma bir çatışma gibi değil bütünleşme gibi anlaşılmalıdır. Ateş (2000:121)’in özetlemesiyle, “ötekine katlanabilmenin temel koşulu, hoşgörü ile bakmaktır. Hoşgörü; bir insanın kendinden farklı düşünceleri, inançları, değerler sistemi vb. olan insanlara karşı sevecen bir tahammül göstermesi demektir, yani katlanmaktır”.

“Birlikte yaşamayı kolaylaştıran ve bunu mümkün kılan öğelerin başında ortak fikirler, ortak hedefler, idealler, kültür ve uyum gelir. Bu öğelerdeki farklılıklar çoğaldıkça birlikte yaşama ilkelerine daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ilkeler sayesinde farklılıkların meydana getirdiği çatışmalar en aza indirgenebilmekte, farklılıklar içinde ortak öğeler ve benzeşmeler yakalanabilmekte, birlikte yaşamının uyum içinde olması sağlanabilmektedir” (Karakuş, 2018:169).

a. Araştırmanın Konusu

Bu çalışmada öncelikle çokkültürlülük ve birlikte yaşamaya dair bilgiler verilecek olup sonrasında İslam dininin temelini oluşturan mukaddes kitap Kur’an-ı Kerim’den çokkültürlülükle ilgili ayetler seçilip yorumlanacaktır. Dolayısıyla araştırmanın konusu Kur’an-ı Kerimdeki çokkültürlülük ve birlikte yaşama ile ilgili ayetlerin yorumlanmasıdır.

b. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'deki birlikte yaşama pratikleri ile ilgili ayetlerin saptanıp, detaylı şekilde incelenmesi ayrıca çokkültürlülük kavramına ilişkin ayetlerin neler öğütlediğinin belirlenmesi ve analiz edilmesidir.

c. Araştırmanın Önemi

Dünya üzerindeki birey sayısı gün geçtikçe artmakla beraber insanların birbiri ile olan ilişkileri zayıflamaktadır. Farklı nedenlerden dolayı insanlar bireyselleşmekte, ve birbirlerinin değerlerine, toplumsal yaşama düzenine karşı da hoşgörüsüzleşmektedir. Bu araştırmanın önemi; bireylerin nasıl yaşaması gerektiği ile ilgili değerli bilgiler veren Kur'an-ı Kerim'in birlikte yaşama ve çokkültürlülük kavramlarına ne denli değer verdiğinin ortaya çıkarılmasıdır.

d. Araştırmanın Yöntemi

Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerin yorumlanmasını ve çözümlenmesini temel alan bu makalede yöntem olarak doküman incelemesi yani içerik analizi kullanılmıştır. Bu bakımdan makale nitel araştırma özelliği taşımaktadır.

1. ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK VE BİRLİKTE YAŞAMA PRENSİBİ

“Çokkültürlülük deyimi görece yeni bir kavram olmakla beraber çokkültürlülük durumu hiç de yeni değildir. Çeşitli kültürlerin aynı zamanda yan yana birlikte var olduklarını gösterir. Tarihin hiçbir döneminde kültürler birbirleriyle tamamen ilişkisiz, tümüyle içine kapalı olmamışlardır. İnsanlık tarihi, sürekli bir etkileşim ve mübadele sürecidir; ayrı grupların birbirleriyle temasa geçtikleri, çarpıştığı, birbirlerinden borç aldığı, birbirlerini değiştirdiği ve kendi içlerinde değiştikleri bir sürecin tarihidir. Bu süreçte toplumlar arasında dostluk, düşmanlık veya bunların ortasında melez durumlar oluşmuştur” (Çelik,2008:321).

Bireylerin anlayış ve hoşgörü çerçevesinde birlikte yaşamasını sağlayan bazı kavramların da anlaşılması bu noktada büyük önem arz etmektedir. Bireyler arasında hiçbir dil, din, ırk ayrımı gözetmeksizin hepsine aynı mesafe ile yaklaşmayı belirten eşitlik, adalet; birlikte yaşamayı daha da kolaylaştıran sevgi, sadakat, anlayış gibi kavramlar çokkültürlü ortamlarda bireylerin birlikte yaşama kültürlerini etkilemektedir. “Sadece aynı milletin, aynı dinin, aynı ırkın mensubu olan fertler arasında değil, insanlık ailesinin birer üyesi olan bütün insanlar arasında temel insanlık değerlerinin hayata hâkim kılınması adına medeniyetlerin temsilcilerinin üzerlerine düşeni yapmalarının gerekliliği yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğinde insanlığın yaşadığı vahim olaylarla daha iyi anlaşılıyor olsa gerektir” (Göz, 2017:235).

İnsanoğlu farklı kültürlerin birlikte yaşaması ile ilgili nice savaşlar verdikten sonra çokkültürlülük kavramını günümüze taşımıştır. Birbirinin düşüncelerine saygılı ve hoşgörülü yaklaşan bireyler arasında birlikte yaşamaya dair herhangi bir sorun çıkmayacağı saptanması için bunca olumsuzluğun yaşanması yerine, Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerin okunup değerlendirilmesi bu noktada büyük önem arz etmektedir. Birlikte yaşama karşılıklı ilişkilere dayalı bir süreç olduğuna göre o halde bu sürecin sağlam bir şekilde işleyişi yalnız ahlaki değerler çerçevesinde mümkün olabilir (Blau, 2005, s. 194).

Birlikte yaşamak mecburiyetinde olan dünya insanlığı, beraber yaşamak, tanış olmak ve bilişmek üzere bu dünyayı yaşana bilir bir mekân haline getirmek için gayret etmek adına üzerine düşenin fazlasını yapmak durumundadır. Renk, dil, din ve ırk farklılıkları bu görevlerin ve sorumlulukların yerine getirilmesine hiçbir zaman engel

olmamalıdır. İnsanlığın temel ortak değerleri bu noktada varlığını ve etkinliğini hissettirecek güç ve kuvvete sahiptir. Bu sorumluluk insanlık ailesini oluşturan bütün milletler ve bu milletlerin bireylerine aittir (Göz, 2017:235).

Yüce Allah'ın, yarattığı insanlara gönderdiği elçilerin her biri farklı bir şeriat ile topluluklara gönderilmiştir. Fakat şeriatlar farklı olsa bile Allah'ın bütün elçilerinin gönderilme amacı birdir: Tevhit ilkesi altında aynı inanç esaslarını insanlara bildirmektir.(Güner,2001:217) Kur'an-ı Kerim'de bu düşünceyi pekiştiren pek çok örnek bulmak mümkündür.

2. KUR'AN-I KERİM'DEKİ ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK VE BİRLİKTE YAŞAMA İLE İLGİLİ AYETLERİN İNCELENMESİ

Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'de çokkültürlülük ve birlikte yaşamaya dair pek çok ayet bulunmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ
وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ
أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

Ey insanlar! Şüphesiz sizi bir erkek ile bir dişiden yarattık, tanışasınız diye sizi kavim ve kabilelere ayırdık, Allah katında en değerli olanınız O'na itaatsizlikten en fazla sakınanınızdır. Allah her şeyi hakkıyla bilmektedir, her şeyden haberdardır. (Hucurat 49/13)¹

Ayetin tefsiri:

“Fertler, gruplar, kavimler, ümmetler, milletler siyasî, kültürel, biyolojik, coğrafi vb. farklarla birbirinden ayrılır; bu farklara bağlı olarak farklı kimlik sahibi olur, bu kimlikle tanınır ve tanışır. Ayrıca her biri kendi farkını, özelliğini bir gurur, değer ve övünç vesilesi yapar. Ayet farklı yaratılmanın “kimlik edinme ve bu kimlikle tanınma, tanışma” fonksiyon ve hikmetini onaylıyor; ancak farklı sosyal ve etnik gruplara mensup olmanın üstünlük vesilesi olarak kullanılmasını reddediyor; insanın şeref ve değerini, kendi iradesi ile elde etmediği etnik aidiyete değil, kendi irade ve çabasıyla elde ettiği evrensel değerlere bağlıyor.”²

Bir diğer kaynağa göre tefsiri;

Ey insanlar haberiniz olsun ki biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Âdem ile Havva'dan veya her birinizi bir ana ile bir babadan yarattık, yani bu yönden hepimiz eşitsiniz, birbirinize karşı övünmeye veya şu kavim, bu kavim diye aşağılamaya hak yoktur. Bu sebeple bir insanlık kardeşliği vardır ki o bile öyle alay etmeye ve birbirinin etini yercesine gıybete mâni olmak gerekir. Ve sizi milletler ve kabileler yaptık ki

¹ www.kuran.diyaret.gov.tr

² www.kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/

tanişasınız, yani soylarınız, atalarınızla iftihar için değil birbirinizi soyu sopu ile tanıyarak ona göre yardımlaşmanız içindir.³

Hucurat Suresi'nin 13. Ayetinde de belirtildiği üzere insanların iki cins olarak yaratıldığı ve birbirleri ile kaynaşmaları, birlikte içinde yaşamaları için boy ve kabilelere bölündüğü söylenmiştir. Fakat burada önemli olan nokta birbirimize düşman olalım diye değil özgür irademizle beraber olmak istediğimiz kişileri biz seçelim diye kabilelere ve boylara ayrılmamızdır. Allah katında birlikte huzur ve barış içerisinde yaşamak oldukça önemli bir unsurdur.

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ السِّنْتِكُمْ
وَالْوَانِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِلْعَالَمِينَ

O'nun kanıtlarından biri de, gökleri ve yeri yaratması, dillerinizin ve renklerinizin farklı olmasıdır. Kuşkusuz bunda bilenler için ibretler vardır. (Rum 30/22)⁴

Ayetin tefsiri:

İnsanların dillerinin ve renklerinin farklılığı objektif olarak gözlemlenebilen bir olgudur. Bundan ibret alınması ise bilme şartına bağlanmıştır. “Bilenler” şeklinde çevirdiğimiz âlimin kelimesi dar anlamıyla alınırsa bunu “âlimler, ilim sahipleri” şeklinde tercüme etmek mümkündür; fakat burada her insanın fitrî özellikleriyle bilebileceği bir durumdan söz edildiği için kelimenin geniş anlamı esas alınmıştır. Konu üzerinde özel araştırmalar yapan uzmanların bu kapsamda sayılması ise zaten evleviyet gereğidir. Fakat “bilme”nin başkaları tarafından telkin edilen veya öğretilen bilgileri alıp bellekte koruma anlamında olmadığına dikkat edilmelidir. Zira ayette geçen kelimenin kökünde “varlık ve olayların hakikatini anlamak, temyiz etmek yani farklı şeyleri birbirinden ayırtmak, bir şeyin mahiyetini iyice kavramak, bir işi sağlam ve düzgün yapmak” gibi anlamlar bulunmaktadır. Şu hâlde ayette muhataplardan istenen, bir kökten geldikleri halde insanların biyolojik ve kültürel farklılıklara sahip olmaları üzerinde dikkatle düşünüp bundan sonuçlar çıkarmaktır.⁵

Bir diğer kaynağa göre tefsiri;

Yine O'nun ayetlerindedir, göklerin ve yerin yaratılışı ki, iki bakımdan Allah'ın varlık ve sıfatının delillerindedir.

Birincisi: Maddenin böyle çeşitli cisimlerle yükseklerle ve alçaklara ayrılarak tabiatın aslında çeşitlilik meydana getirilmesi, kendi kendine birbirini takip eden kanundan başka bir şey olmaması gereken tabiatın üstünde hâkim olan yüce yaratıcının kudretini gösterir.

İkincisi: Göklerin ve yerin yaratılışında öyle yüksek bir sanat vardır ki, her noktası onu yaratan Allah'ın ilim ve iradesiyle sıfatının mükemmelliğini gösterir...

İlim ehli olan âlimler bilirler ki; ilk olarak, bütün bu çeşitlilik ve farklılık, tabiatın akışını değiştirerek farklı tabiatlar yaratan Allah Teâlâ'nın kudretini gösterir. Ve bütün

³ www.kuranikerim.com (Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır tefsiri)

⁴ www.kuran.diyaret.gov.tr

⁵ www.kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/

bu değişiklik içinde hepsinin düzenini koruyup idare etmesi de ilim ve sanatındaki kemal (olgunluk) ve hikmetini gösterir. İkinci olarak, demek ki, dillerin ve renklerin değişmesinde hikmet vardır.⁶

Rum Suresi'nin 22. Ayeti ise bütün insanların yüce Allah katında bir olduğu, onları yargılayacak tek kişinin yine Allah olduğu belirtilmiştir. O her şeyin yaratıcısıdır, bizleri farklı renklerde ve ırklarda yaratıyor olmasının sebebi de yine onun varlığının göstergesidir. İnsanlar olarak bizler ayrımcılık yapma hakkına sahip değiliz. Kùltürlerimizin, dilimizin ve renklerimizin farklı olması fakat aynı zamanda huzur içerisinde birbirimizi yargılamadan yaşamamız gerektiğini dile getiren bu ayet çokkùltürlülüęün vazgeçilmez ilkelerinden biri olma özelliğini taşımaktadır.

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا
وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً
فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا
وَكَنتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا
كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

Hep birlikte Allah'ın ipine sınıksı yapışın; bölünüp parçalanmayın. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani siz birbirinize düşman idiniz de Allah gönüllerinizi birleştirdi ve O'nun nimeti sayesinde kardeş oldunuz. Siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi Allah kurtarmıştı. İşte Allah size ayetlerini böyle açıklıyor ki doğru yolu bulasınız... (Al-İmran 3/103)⁷

Ayetin tefsiri:

“İslâm, düşünce ayrılığının düşmanlığa dönüşmesini, insanları çekişen ve vuruşan kamplara ayırmasını müsamaha ile karşılamaz. Nitekim bu ayet-i kerimede Müslümanların birliği Allah'ın bir nimeti olarak değerlendirilirken, toplumsal barışı tehdit eden –ve İslâm'dan önce örnekleri çokça görülen– çekişme hallerini her an içerisine düşüp yanabilecekleri ateşten bir çukurun kenarında bulunmaya benzetmiştir. Yüce Allah, insanların böyle bir tehlike ile karşı karşıya kalmamaları için toptan

⁶ www.kuranikerim.com (Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır tefsiri)

⁷ www.kuran.diyaret.gov.tr

Allah'ın ipine (Kur'an) sarılmalarını, onun genel prensiplerinin dışına çıkmamalarını emretmektedir."⁸

Bir diğer kaynağa göre tefsiri;

Allah'tan hakkıyla korkmak ve her halde Müslüman olarak ölebilmek için de her şeyden önce Allah'ın ipine toptan yapışarak tevhit üzere toplanmak ve ayrılıklardan çekinmek lazımdır...

Şu hâlde önce kalplerin birleşmesi, ikinci olarak fülhlerin birleşmesi hak dinin esaslarının en büyüklerindedir. "Ben, kendi başıma, yalnızca dinimi, imanımı koruyabilirim." demek tehlikelidir. Kendi başına kalmak isteyen fertlerin, iman ve İslâm üzere hüsn-i hatime (iyi sonuç) ile ahirete gidebilmesi şüpheli olur. Fert zorlama ve baskı altında her şeyini kaybedebilir. Çünkü "Allah'ın kudreti toplumla beraberdir." Ve dinin dünyada en büyük feyzi de bu toplumun kuruluşundadır. Bunun içindir ki, toplumlarını yitiren veya perişan edenler muhakkak perişan olurlar...⁹

Birlik ve beraberliği anlatan en önemli ayetlerden biri yukarıdaki gibidir. Bütün insanlığı farklı yaratmasına rağmen onlara bir irade bahşeden Allah doğru yolun yalnızca onun yarattıklarına inancın tam olması ile bulunabileceğini, bu arayışta birlik ve beraberliği elden bırakmamak gerektiği aynı zamanda insanın doğru yolda ilerlemenin de kardeşlik bağlarının ve Allah'a olan inancın kuvvetlenmesinde önemli olduğu dile getirilmiştir.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا
وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ
لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

Kendilerine apaçık deliller geldikten sonra parçalanıp ayrılığa düşenler gibi olmayınız. İşte onlar için büyük bir azap vardır. (Al-i İmran 3/105)¹⁰

Ayetin tefsiri:

Geçmişte peygamberlerin getirdikleri kitaplara ve apaçık delillere rağmen insanlar, anlamsız ve faydasız tartışmalar yüzünden asıl görevlerini unutmuşlar ve kendilerine tevdi edilen emaneti koruyamamışlardır. İçine düştükleri ayrılık, toplumların bölünmesine ve parçalanmasına sebep olmuştur. Sonuçta insanlar hakkı ayakta tutamaz, iyilikleri tavsiye edemez, kötülükleri engelleyemez duruma gelmişlerdir. Fakirler, mazlumlar ve âcizler ezilmiş, güçlülerin, zenginlerin ve zalimlerin haksızlıkları karşısında bir şey yapılamamıştır. Neticede insanlar mutsuz olmuşlar, dünya onlar için bir zindan, hayat katlanılmaz bir işkence haline gelmiştir. Bu yüzden Allah Müslümanları uyarmakta, geçmiş milletlerin düştükleri hataya düşmemelerini emretmektedir.¹¹

⁸ www.kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/

⁹ www.kuranikerim.com (Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır tefsiri)

¹⁰ www.kuran.diyaret.gov.tr

¹¹ www.kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/

Farklılıklarımıza rağmen bütün insanların Allah huzurunda eşit olması insanların kendi buyruklarınca birbirlerinden ayrılmasının hüsrana ile sonuçlanacağını gösteren en güzel ayetlerden biri. Bir yol gösterici varken neye güvenip de farklı olan insanları toplumumuzdan dışlıyoruz? Ayrımcılık yapan ve birbirini Allah'ın rızası için sevmeyen herkes için büyük bir azap olacağı dile getirilmiştir.

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا
وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

Allah ve resulüne itaat edin, birbirinize düşmeyin, sonra zayıflarsınız ve zaferi elden kaçırsınız. Sabredin, kuşkusuz Allah sabredenlerle beraberdir. (Enfal 8/46)¹²

Ayetin tefsiri:

Harekette sebat ve istikrar, Allah'ı devamlı anmak ve asla unutmamak, Allah ve resulüne itaat, birlik ve beraberliği korumak, düşmana karşı caydırıcı güç edinmek, başarının gerektirdiği kadar hazırlıklı ve sabırlı olmak.¹³

Bir başka kaynağa göre tefsiri;

Ayrıca Allah'a ve Resul'üne itaat eyleyiniz, ve aranızda niza etmeyiniz ki, feşele düşersiniz, yani, zayıf, tembel, çekingen ve korkak olursunuz, salaklaşır, yılınlaşırsınız ve rüzgârınız kesilir, havanız söner, ağırlığınız kaybolur, devletiniz elden gider. Ve sabırlı olunuz. Zira Allah, kesinlikle sabredenlerle beraberdir. Beraber olduğu için de sabredenlere zafer ihsan eder.¹⁴

Bu ayette küçük farklılaşma yolu ile bireyler arası ayrılığın büyüyerek ne derece büyük bir felakete ulaşacağı aktarılmıştır. Bireyler kendilerini ve kendi dışındakileri soyutladıklarında bunun sonucu topluma, devlete hatta bütün insanlığa varacak kadar büyüebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında farklı kültürlerle sahip olmamıza rağmen sıkı sıkıya bağlılığımız önemli bir unsuru oluşturacaktır.

لَا يَنْهَيْكُمْ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ
فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ
وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

¹² www.kuran.diyaret.gov.tr

¹³ www.kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/

¹⁴ www.kuranikerim.com (Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır tefsiri)

Allah, din konusunda sizinle savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlarla iyi ilişkiler içinde olmanızı ve onlara adaletli davranmanızı yasaklamaz. Allah adaletli olanları elbette sever. (Mümtehine 60/8)¹⁵

Ayetin tefsiri:

Burada verilmek istenen mesaj belirli olaylarla sınırlı değildir, ayette yer alan olumsuz nitelikler kapsamına girmediği hangi dine mensup ve hangi etnik kökenden olursa olsun uluslararası toplumun bütün üyeleriyle iyilik ve adalet esasına dayalı ilişkiler kurulabilir, bu hükümle ilgili nesih iddialarının da dayanağı yoktur.¹⁶

Bir başka kaynağa göre tefsiri;

Bu vazifeler yapıldığı ve düşmanlardan tamamen uzak durularak cihat edildiği takdirde umulur ki, Allah sizinle o kâfirlerden düşmanlık ettiğiniz kimseler arasında bir dostluk meydana getirir. Çünkü İslâm'ın galip gelmesiyle hayra engel olanlar aradan çıkartılıp, hak ve adaletle İslâm'ın güzel ahlâkı tatbik edilmeye başlayınca, o düşmanlıklar da dostluğa dönüşmeye başlar. Nitekim Mekke'nin fethi üzerine Hz. Peygamber'in o yüce ahlâkı fiilen uygulanmaya başlayınca, yirmi senedir düşmanlığın her türlüünü yapmaya çalışanlar bile hayretler içinde İslâm'a girmek için yarış etmişler ve çok geçmeksizin bütün Arabistan İslâm'a girerek o hak nuru, âlemin ufkunu aydınlatmaya başlamıştı. Bu ayet de gösteriyor ki, cihadın asıl maksadı, düşmanlık değil, dostluğu umumileştirmektir. Allah düşmanlarından uzaklaşmakla onlara buğzetmek de, dostluğu gereği gibi O'nun rızası için samimiyeti genelleştirme vesilesidir. Allah kadirdir, kudreti çoktur, düşmanlıkları dostluğa çevirmeye kadirdir. Ve Allah Gafur'dur, Rahim'dir. Rızası uğrunda çekilen zahmetleri boşa çıkarmaz.¹⁷

İnsanlar arasında hoşgörülü ve adil davranmanın ne kadar önemli olduğuna vurgu yapan bir ayet. Farklılıklar konusunda birbirlerine hoşgörü ile yaklaşmış ve onları dışlama yoluna gitmemiş kimseler için Allah mükafat vermektedir. Kendi dışındaki insanlara adil ve eşit davrananlar Allah tarafından sevilecektir.

إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ
يَنْقُصُوا شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا
فَاتِمُّوا إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَىٰ مُدَّتِهِمْ إِنَّ اللَّهَ
يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ

Ancak kendileriyle antlaşma yaptığınız müşriklerden bilâhare yükümlülüklerini eksiksiz yerine getiren ve sizin aleyhinize kimseye arka çıkmayanlar müstesna; onlara

¹⁵ www.kuran.diyaret.gov.tr

¹⁶ www.kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/

¹⁷ www.kuranikerim.com (Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır tefsiri)

verdiğiniz söze süresi doluncaya kadar riayet ediniz. Allah haksızlıktan sakınanları sever. (Tevbe 9/4)¹⁸

Ayetin tefsiri:

İnsanî ilişkilerin sağlıklı bir biçimde sürdürülmesinde ve toplumsal düzenin tesisi ve korunmasında antlaşma ve sözleşmeler çok önemli bir yere sahiptir. Sözleşmelerin güvenilir olması ve işlevini ifa edebilmesi de ahde vefa ilkesinin korunmasına bağlıdır. Kur'an gerek insanın kendisini yaratan Allah'a verdiği söz, gerekse başka insanlarla yaptığı sözleşmeler anlamında ahit kavramı üzerinde önemle durmuş ve değişik vesilelerle ahde vefa ilkesine vurgu yapmıştır.¹⁹

Bir başka kaynağa göre tefsiri;

Ahdini bozanlara aşağıda bildirildiği şekilde dört aydan fazla mühlet tanıma, ancak o müşrikler içinde kendileriyle antlaşma yapmış olduklarınız, üstelik size hiçbir şeyi eksik bırakmayanlar, yani antlaşma şartlarından hiçbirine riayetsizlik etmeyenler, size doğrudan doğruya hiçbir zarar vermedikleri gibi, size karşı olan hiçbir kimseye de arka çıkmayanlar (Nitekim Hz. Peygamber ile yaptıkları antlaşma şartlarına riayet eden Beni Huzaa'ya saldıran Beni Bekr gibi ki, bunlara Kureyş müşrikleri silah yardımı yapmışlardı), işte böyle dolaylı yollardan bile zarar vermeyenlere, işte böylelerine antlaşmada belirlenen müddetin dolmasına kadar süre tanıyın. Yani bunları o antlaşmaya uymayanlarla karıştırmayın ve bir tutmayın. Öbürleri gibi, bunlara da dört aylık süre bitince hemen savaş açmaya kalkışmayın. Bunlara onlar gibi muamele etmeyin. Antlaşma şartlarında belirlenen süre doluncaya kadar bekleyin, o sürenin tamamı tamamına bitmesini gözetin ve siz de antlaşma şartlarına uyun. Çünkü Allah, muttakileri muhakkak sever. Sözleşme şartlarına uymak da takvadandır. İsterse karşı taraf müşrik olsun, onlar arasında bile ahdine riayet eden vefalı kimselerle etmeyen gaddarları eşit tutmak takvaya aykırıdır.²⁰

Bu ayeti ülke ve o ülkede yaşayan yurttaşların haklarına dikkat çekmek amacı ile açıklamayı uygun buldum. Birlikte yaşamada konulan kurallar daha sonrasında hiç kural koyulmamışçasına hiçe sayılmaktadır. Bu kişiler veya yöneticiler için uyarı gönderilmiştir. Anlaşmaların uygulanmasının ne derece önem taşıdığını gösteren bu ayet yine çokkültürlülüğe yürürlüğe giren yasalar bağlamında değerlendirilebilir.

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مَنْ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ
تُكْرَهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ

Eğer rabbın dileseydi, yeryüzünde bulunanların hepsi topluca iman ederdi. Hal böyleyken, mümin olsunlar diye sen tutup insanları zorlayacak mısın! (Yunus 10/99)²¹

Ayetin tefsiri:

¹⁸ www.kuran.diyaret.gov.tr

¹⁹ www.kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/

²⁰ www.kuranikerim.com (Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır tefsiri)

²¹ www.kuran.diyaret.gov.tr

Evrendeki düzenin ve en üstün kudretin yüce Allah'a ait olduğu hakikatinin daima göz önünde tutulması gerektiği vurgulanmakta, Hz. Peygamber'den, inkârcılıkta direnenler karşısında maneviyatını bozmaması istenmektedir. Ayrıca bu ayetler, başkalarını zorla imana getirme çabası içine girenlerin kendi iradelerini Allah Teâlâ'nın iradesi üstüne çıkarmaya çalışmak gibi bir yanlışlığa düşmüş olacakları uyarısında bulunmaktadır.²²

Bu ayette herkesin, her bireyin farklılıklar ekseninde yaratıldığı ve Allah'ın hiçbirini dışlamadığı, kullarının ise hiçbir zaman buna hakkı olmadığı anlatılmak istenmiştir. Gerçekten de Rabbimiz bizleri hiçbir sığata tabii tutmazken biz insanları çeşitli özelliklerine göre sınıflandırırız. İşte bu çokkültürlülük kavramının uygulanamamasında çok büyük bir etkidir.

وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ كَذَلِكَ زَيْنًا لِكُلِّ
أُمَّةٍ عَمَلُهُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ

Allah'tan başkasına tapanlara kötü söz söylemeyin; sonra onlar da bilmeden, taşkınlık yaparak Allah hakkında kötü sözler söylerler. Böylece biz her ümmete kendi işlerini çekici gösterdik. Sonunda dönüşleri rablerinedir. Artık O, ne yaptıklarını kendilerine bildirecektir. (En'am 6/108)²³

Ayetin tefsiri:

"Biz her ümmete kendi işlerini çekici gösterdik" mealindeki cümle, Allah'ın insanlara inanç ve yaşayışları konusunda bir seçme imkânı bırakmadığı şeklinde anlaşılmalıdır. İnsanların inanç ve telakkilerine, ahlâk ve yaşayışlarına tesir eden, sonuçta onların inanç ve davranışlarını beğenmelerini sağlayan birçok psikolojik ve sosyal sebep vardır ve her şey gibi bunlar da Allah'ın koyduğu kanunlar uyarınca oluşmaktadır. İnsanın asıl görevi ise akıl ve muhakeme gücü yardımıyla bu sebepleri aşarak Allah'ın ayetleri üzerine düşünmesi, hoşlanıp bağlandığı inancı ve hayatı sorgulamasıdır. İnsanlar, bilgisine ve dürüstlüğüne inanıp güvendikleri seçkin kişilerin görüşlerinden ve irşatlarından da yararlanıp aydınlanarak gerçeğe ulaşma imkânına sahiptirler; Allah insanlardan bu imkânı esirgememiştir.²⁴

Bir başka kaynağa göre tefsiri;

Herhangi bir milletin, ne kadar batıl olursa olsun mukaddes saydıkları şeylere sövmekten sakınmalıdır. Biz, böyle her ümmete amelini süslemiştir. Kimisinin

²² www.kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/

²³ www.kuran.diyaret.gov.tr

²⁴ www.kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/

iyiliğine başarı, kimisinin kötülüğüne alçaltma olmak üzere her birine çeşitli duygular, karakterler, zevkler, telakkiler vererek yaptıklarını hoş göstermişizdir. İşin aslı hayır olsun, şer olsun, küfür olsun, iman olsun, taat olsun, isyan olsun, hepsi, yaptıklarını beğenerek, güzel kabul ederek yaparlar. Ve sevdiklerini müdafaa etmek için heyecanlara düşerler. Hoşlanıp hoşlanmamak gibi duygular isteğe bağlı değil zorlamaktır. Gerçek ve hayrın yolu, sırf zevk ve duygularda değil, yukarıda açıklandığı üzere basiretlerdedir.²⁵

Bu ayette farklı düşüncelere sahip olan insanlar hakkında asla kötü söz kullanılmaması gerektiği kullanıldığı halinde ötekileştirilenlerin de o insanlara aynı davranışı sergilemesi sonucu oluşacak olan kaostan söz edilmektedir. Bunu önlemenin tek yolu ise değerlere saygı duyup birlikte huzur ve barış içerisinde yaşamayı becerebilmek.

إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ
وَالْمَسَاكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ
قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ
اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ
عَلِيمٌ حَكِيمٌ

Sadakalar (zekât gelirleri) ancak şunlar içindir: Yoksullar, düşkünler, sadakaların toplanmasında görevli olanlar, kalpleri kazanılacak olanlar, azat edilecek köleler, borçlular, Allah yolunda (çalışanlar) ve yolda kalmışlar. İşte Allah'ın kesin buyruğu budur. Allah bilmekte ve hikmetle yönetmektedir. (Tevbe 9/60)²⁶

Ayetin tefsiri:

Zekâtın dağılımıyla ilgili bu buyruğun amaçları ve içerdiği incelikler üzerinde değişik açıklamalar yapılmıştır. Bunlar genellikle, zekâtın hangi sebeple meydana gelmiş olursa olsun fakirlik sorununa mutlaka çözüm bulunması ve Müslümanların güçlü olması gerektiği fikrini zinde tutan, bir yandan bireyler arasında dayanışma ruhunu diğer yandan da sosyal güvenlik fikrini besleyen bir kurum olduğu noktasında birleşmektedir.²⁷

Bir başka kaynağa göre tefsiri;

²⁵ www.kuranikerim.com (Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır tefsiri)

²⁶ www.kuran.diyaret.gov.tr

²⁷ www.kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/

Allah alimdir, hakimdir. Her şeyi ve herkesin durumunu, derecesini, neye hakkı olup, neye olmadığını bilir ve her şeyi yerli yerine koyar ki, hakları hak sahiplerine iletmek, haklara ve görevlere riayet edenlerle etmeyenlere de ona göre hak ettiklerini vermek dahi O'nun hikmeti cümlesindedir.²⁸

Çokkültürlü yaşamın en önemli koşullarından biri ihtiyacı olan kişilere yardımın esirgenmemesinden geçer. Dünya malı dünyada kalır, insanlara yardım etmek onlarla aramızda olan bağı kuvvetlendirir. Bu da birlikte yaşama sürecinde çok önemli bir unsur gözler önüne sermektedir.

وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا
بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدِيهِمَا عَلَى الْأُخْرَى
فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ فَإِنَّ
فَاءَتْ فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ
يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

Eğer müminlerden iki grup birbiriyle kavgaya tutuşursa hemen aralarını düzeltin; ikisinden biri diğerinin hakkına tecavüz etmiş olursa -Allah'ın emrine geri dönünceye kadar- haksızlığa sapanlara karşı savaşın; dönerlerse aralarındaki anlaşmazlığı adaletle çözüme bağlayın ve herkese hakkını verin. Allah hakkı yerine getirenleri sever. (Hucurat 49/9)²⁹

Ayetin tefsiri:

İslâm toplumu, hem dışarıda hem içeride meydana gelen haksız çatışmalar karşısında ilgisiz ve duyarsız kalamaz, barış ve adaletin gerçekleşmesi için elinden geleni yapmakla yükümlüdür.³⁰

Bir başka kaynağa göre tefsiri;

Bağy, haksız yere yükselmek isteyerek düşmanlık etmektir. Yani barış teşebbüsü yapıldığı ve şüphe varsa giderildiği halde birisi barışa yanaşmayıp her ne olursa olsun haksızlıkla üste çıkmak sevdasını beslerse: O vakit o saldıran grupla savaşın. Ta ki, o Allah'ın emrine dönene kadar.³¹

Yanlış yolda olanların bile yanlış yoldan döndüğü anda aramıza katılması öğütlenen bu ayet yine birlikte yaşama pratiği olarak çokkültürlü toplumların sahip

²⁸ www.kuranikerim.com (Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır tefsiri)

²⁹ www.kuran.diyaret.gov.tr

³⁰ www.kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/

³¹ www.kuranikerim.com (Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır tefsiri)

olması gereken bir özelliği dile getirmektedir. Oysa biz insanlar bir toplumu veya bireyi dışladığımızda bir daha geri dönüşü olmayacak şekilde damgalıyoruz bu da toplumsal ve bireysel ilişkilerimizin sekteye uğramasına dolayısıyla çokkültürlü bir ortamın oluşmamasına neden oluyor.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرُ قَوْمٌ
مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ
مِنْ نِسَاءٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا
أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْإِسْمُ
الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ
الظَّالِمُونَ

Ey iman edenler! Bir topluluk diğer bir toplulukla alay etmesin; zira onlar kendilerinden daha iyi olabilirler. Kadınlar da başka kadınlarla alay etmesinler; çünkü alay edilenler edenlerden daha iyi olabilirler. Biriniz diğerinizi aşağılamayın, birbirinize kötü ad takmayın. İman ettikten sonra fâsıklıkla anılmak ne kötüdür! Günahlarına tövbe etmeyenler yok mu, işte zalimler onlardır. (Hucurat 49/11)³²

Ayetin tefsiri:

Araştırmadan inanıp hüküm vermek, masum insanlar hakkında kötü kanaate sahip olmak ve kötü davranışta bulunmak, haksızlıklar karşısında pasif kalmak, hakkın yerini bulması ve adaletin gerçekleşmesi için çaba harcamamak gibi toplumda barışı, düzeni, birlik ve beraberliği, kardeşçe dayanışmayı olumsuz etkileyen davranışlardan birkaçına yukarıda geçen ayetlerde temas edilmişti. Aynı sonuçları doğuran ve öteden beri topluluklar içinde çokça görülen bazı hatalara da bu ve sonraki iki ayette, bazı uyarılarla birlikte yer verilmiştir. İnsanları alay etmeye iten psikolojik faktörler içinde büyülenme, kendini beğenme, karşısındakini küçük ve kusurlu görme gibi hal ve duygular da vardır. Sırf gülüp eğlenmek için bir kimse ile alay edilmiş olsa bile alay konusu olan şahsın buna lâyık görülmesi ve aşağılanması söz konusudur. Bir kimse, toplum içinde yükselen değerlere göre –bu değerleri ölçü olarak alanlar bakımından– ikinci sınıf, “değersiz ve önemsiz” görülebilir, ama evrensel değerler ve konumuzla ilgili olarak da dinî ve manevi değerler söz konusu olduğunda aynı şahıs önemli ve değerli olabilir; hele Allah nezdinde kimin nasıl değerlendirildiğini tam olarak bilmek

³² www.kuran.diyaret.gov.tr

*mümkün değildir. İnsanları küçümseyenler, alay edenler, aşağılayıcı, küçümseyici lakaplar takanlar için bir de bu yönünü düşünmelidirler.*³³

Bir başka kaynağa göre tefsiri;

*Ey iman edenler! Bir kavim bir kavimle alay etmesin." Müminler arasında iyilik ve takva emredildikten sonra o kardeşlik ve iyilikleri bozabilecek cahilliklerden sakındırmak ve müminler arasında iyilik ve takva duygusunu en yüksek bir içtenlikle uygulayarak karşılıklı saygı telkin etmek ve bu şekilde İslâm'ın daha birçok kavimlere yayılıp gelişeceğine işaret ile o geniş kardeşliği süsleyecek temizliğe yükseltmek üzere bu iki ayet ümmete edep öğretmekle huzur ve gıyab'da ahlaki bir yol göstermedir.*³⁴

Toplum olarak cinslerin ve hemcinslerin birbirini dışlamaması gerektiğine vurgu yapan, iftira atmanın veya karalama yöntemine gidilmenin, onlardan olmadıkları bir kişiymiş gibi bahsetmenin sakıncalarına vurgu yapılmıştır. Burada etiketleme veya damgalamanın toplumsallaşma dolayısı ile çokkültürlü bir toplum olmasında büyük sakıncaları olduğu dile getirilmiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yüce dinimiz İslam ve onun yol gösterici olarak belirlediği Kur'an-ı Kerim aslında çokkültürlü bir toplum oluşturmada ve birlikte yaşamının hangi amaçlar doğrultusunda olması gerektiğine dikkat çeken en önemli unsur niteliğindedir. Görüldüğü üzere İslam dini, her ne olursa olsun insanların birbirini ayırmaması gerektiğini, birlik ve düzen içerisinde yaşanması gerektiğini ayetlerle vurgulamıştır. Çokkültürlülüğü bir nimet olarak gören İslam dini ve onun kutsal kitabı olan Kur'an-ı Kerim farklı kültürlerin birbirine zarar vermeden barış içerisinde yaşaması gerektiğini söylemiş bu şekilde davranmayan kişiler için büyük bir azabın gerçekleşeceğini vurgulamıştır. Hoşgörülü ve saygılı bir toplum yapısında bütün bireyler kendini gerçekleştirme imkânı bulacak, farklı kültürlerin kaynaşması yolu ile de ülkesine ve dünyaya faydalı işler yapacak olan bireyler Allah tarafından ödüllendirilecektir şüphesiz. Bu açıdan bakıldığında yüce dinimiz dili, dini, ırkı, özelliği ne olursa olsun insanları ötekileştirmemeyi, sevgi ve barış içerisinde yaşamayı onlara öğütlemiştir. Allah'ın insanları farklı yaratmasındaki sebep aslında onların birbiri ile kaynaşmasını sağlamak ve kabileler boyu kökten değişimi sağlamak amacı iledir. Bu şekilde insanlar elindeki fırsatı değerlendirebilirse çeşitli kültürlerle oluşmuş yepyeni ve sağlam bir kimlik elde edecektir.

³³ www.kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/

³⁴ www.kuranikerim.com (Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır tefsiri)

KAYNAKÇA

Ateş, T. (2000). Öteki'yi Anlamak, Karizma Dergisi, 2000, 3, 121-123

Blau, P. (2005). Değişim ve Sosyal Yapı, R.A. Wallace and A. Wolf (ed.) *Contemporary Sociological Theory*, PrenticeHall: Inc., Englewood Cliffs.

Çelik H. (2008) Çokkültürlülük ve Türkiye'deki Görünümü *U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* Yıl: 9, Sayı: 15

Göz, K. (2017). İslâm Toplumunda Birlikte Yaşama Kültürünün Dönüm Noktaları. *The Journal of Academic Social Science Dergisi*. Sayı: 5, Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Güner, O. (2001) Hz. Peygamber'in 'Öteki' ne Bakışı, İslam ve Öteki, Kaknüs Yayınları, İstanbul

Karakuş, A. (2018) Kur'an'a Göre Birlikte Yaşamın İlkeleri. *Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* Cilt:5 Sayı:1

Korkmaz, A. (2006). Değişme ve Farklılaşma, İstanbul: Doğu Kütüphanesi

Kuçuradi, İ. (1998). İnsan ve Değerleri, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

İnternet Kaynakları:

www.kuran.diyamet.gov.tr

www.kuran.diyamet.gov.tr/tefsir/

www.kuranikerim.com